

Et valgskred uten velgere

Det har vært valg i Storbritannia. Som antydnet i meningsmåling etter meningsmåling ble dagen en stor suksess for det britiske partiet Labour. Ord som valgskred og storseier er gjengangere i rapporteringen om resultatet. Og tilsynelatende er dette helt rett. Med to valgkretser fortsatt uavklart har partiet under ledelsen av Keir Starmer i skrivende stund sikret seg 412 av 650 seter og dermed et overveldende flertall i underhuset. Det er mer enn en dobling av representanter etter det som gjerne omtales som et katastrofevalg under Jeremy Corbyn for 5 år siden, da Labour – godt motarbeidet av sine egne – bare klarte å sikre seg 202 seter.

Men er dette rett? Hvor stor var seieren etter Starmers høyredreining av partiet egentlig? Her er det to tall som må tas til etterretning før størrelsen på seieren og dermed på Starmers suksess kan bedømmes: Valgdeltagelse og antall stemmer hvert parti klarte å sikre seg. Vi tar valgdeltagelsen først. I 2019 var den på over 67%. I 2024 hadde den sunket til 60% - nest lavest siden 1885. Det vil si at 40% av alle stemmeberettigede valgte å ikke gi sin stemme til noen av kandidatene. Siden Labour som det klart største parti bare kunne sikre seg 33,8% gjør det ikke-velgere til den store valgvinneren og landets største 'parti'. Samtidig har et parti nå fått et enormt flertall i parlamentet som bare er blitt stemt på av litt over 20% av alle stemmeberettigede. Dette ligner neppe en storseier og ser veldig lite demokratisk ut.

Utover valgdeltagelse er også antall stemmer hvert parti kunne sikre seg en indikator på at Starmers suksess ikke er så betydelig som noen vil ha det til. Etter det såkalte katastrofevalget under Jeremy Corbyn har Starmers nye Labour nemlig *tapt* tilliten til vel over 400.000 velgere. I 2019 fikk Labour under Corbyn nesten 10.3 millioner stemmer. Dette antallet hadde sunket til litt under 9.9 millioner i 2024. Det var altså færre som stemte på Starmer i 2024 enn på Corbyn i 2019 – et valgskred ser annerledes ut. Likevel fikk altså Labour 412 av 650 seter i underhuset.

Disse fordreide og, ja, udemokratiske resultatene skyldes selvsagt valgsystemet i Storbritannia hvor kandidater i enmannskretser sendes til underhuset med enkelt flertall. Under disse forutsetningene kan et parti som sikret seg støtten til over 4.1

Publisert i *Klassekampen*, tirsdag 9. juli, 2024 (side 18-19)

millioner velgere og som fikk 14,3% av de avlagte stemmene være representert med bare 4 seter (Reform UK), mens et regionalt parti med litt over 210.000 stemmer og 0,7% av velgermassen kan sikre plass til 7 av sine kandidater (Sinn Fein). Uansett om man liker de nevnte partiene eller ikke er dette problematisk.

Etter valget i 2024 sitter Storbritannia igjen med 4 relativt store partier i forhold til velgeroppslutning – Labour (33,8%), Tories (24%), Reform UK (14%) og Liberal Democrats (12%). I tillegg kommer et grønt parti i oppsving som klarte å sikre seg 7%. Likevel har bare tre partier nevneverdig oppslutning i underhuset – nemlig Labour, Tories og Liberal Democrats. Disse forholdene viser med all tydelighet at en reform av det britiske valgsystemet er nødvendig og bør være et ufravikelig krav til enhver bevegelse på venstresiden.

Valget i 2024 ble ikke vunnet av Starmer men tapt Sunak. Samtidig er venstresiden i Storbritannia nå partipolitisk hjemløs med et Labour som lovet alt fra å videreføre austerity politics, fortsatt ensidig støtte til Israels massakre i Gaza og ikke utelukker muligheten til å privatisere det britiske helsevesenet NHS (sistnevnte ble åpnet for i siste revisjon av valgprogrammet). Starmer har lovt mye han ikke kan holde uten å øke skattene – og det har han lovet å ikke gjøre. Under de gitte forutsetningene kan ikke det britiske valgsystemet skape representasjon for folk som er uenig i denne politikken som støttes av alle de tre partiene med betydelig representasjon i underhuset.

Holger Pöttsch

Prof. Medie- og dokumentasjonsvitenskap

UiT Norges arktiske universitet

Kilder:

BBC.com

Statista.com